

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

 Eesti Maaülikool
Estonian University of Life Sciences
Majandus- ja sotsiaalinstituut
Institute of Economics and Social Sciences
www.emu.ee

Eesti Maaelu Arengukava 2007-2013 meetme 1.9 „Tootjarühmade loomine ja arendamine“ rakendamistulemuste ülevaade

I ja II taotlusvoor

Teostaja:

**Eesti maaelu arengukava 2007-2013 1., 3. ja
4. telje püsihindaja**

Maamajanduse uuringute ja analüüsi osakond

Majandus- ja sotsiaalinstituut

Eesti Maaülikool

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. METOODIKA	5
2. MEETME TAOTLUSVOORUDE KOONDÜLEVAADE	6
2.1. Toetuse taotlemine ja määramine	6
2.2. Maakondlik jaotus	7
2.3. Toetuse saaja tegevusala ja projekti valdkond	8
2.4. Toetuse väljamaksmine	10
3. MEETME SIHTTASEMETE TÄITMINE	11
KOKKUVÕTE	12

SISSEJUHATUS

Eesti Maaelu Arengukava 2007–2013 (edaspidi MAK) 1. telje meetme „Tootjarühmade loomine ja arendamine“ (edaspidi meede 1.9) püsihindamist teostab Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut. Vastavalt Nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 86 lõike 1 kohaselt kehtestavad liikmesriigid püsihindamise süsteemi, mida Põllumajandusministeeriumi volituse alusel teostab MAK 2007–2013 raames Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut. Püsihindaja tegevus on määratletud põllumajandusministri 7. jaanuari 2009. a määrusega nr 3 „Eesti maaelu arengukava 2007–2013 seire ja hindamise kord“. Käesolev uurimistöö on teostatud 2012. aasta hindamisplaani alusel.

Meetme 1.9 üldeesmärk on põllumajandusega tegelevate ettevõtjate konkurentsivõime tõstmine ja turujõu suurendamine läbi nende ühise majandustegevuse edendamise.

Spetsiifilisteks eesmärkideks on:

- jätkusuutlike tootjarühmade loomine ja arendamine, nende müügitulu ja liikmete arvu kasv;
- põllumajandustoodete ühisturustuse osatähtsuse kasv põllumajandussektori müügitulus;
- ühiselt müügiks ettevalmistatud ja töödeldud põllumajandustoodete osatähtsuse suurenemine tootjarühmade müügitulus;
- tootjarühmadesse kuuluvate tootjate tootmise ja toodangu turunõuetele vastavaks viimine.

Toetust saavad taotleda tulundusühistud, kelle eesmärgiks on ühiselt turustada oma liikmete toodetud põllumajandustooteid ja nende töötlemisel saadud tooteid. Õigus toetuse kasutamiseks on tootjarühmana tunnustatud tulundusühistutel.

Meetme 1.9 taotlusvoorud on olnud avatud kaks korda:

- 1) 30.08.2010–13.09.2010;
- 2) 12.10.2011–24.10.2011.

Edaspidi nimetatakse vastavalt esimene ja teine taotlusvoor.

2011. aasta esimesel poolel valmis „Eesti maaelu arengukava 2007–2013 1., 3. ja 4. telje püsihindamise 2010. aasta aruanne“, mis sisaldas muuhulgas meetme 1.9 esimese taotlusvooruga koondülevaadet. 2011 aastal teostati ka uuring „Tootjarühmade toetamine maaelu arengukava raames ja selle mõju põllumajandussektori konkurentsivõime kasvule“. Uuringu eesmärk oli analüüsida majandusliku ühistegevuse võimalusi põllumajandussektoris. Käesolev ülevaade on kolmas meetme 1.9 tulemusi kajastav dokument.

Töö eesmärgid on järgmised:

- 1) meetme rakendamise koondülevaate andmine;
- 2) meetme sihttasemete täituvuse hindamine;
- 3) toetatud tegevustest ja projektide valdkondadest ülevaate andmine.

Meetme rakendamistulemuste ülevaate koostas EMÜ majandus- ja sotsiaalinstituudi maamajanduse uuringute ja analüüsi osakonna töötaja Toomas Kangur.

1. METOODIKA

Meetme 1.9 rakendamistulemuste ülevaate koostamisel kasutati taotlejate ja toetuse saajate andmeid seisuga 31. detsember 2011. Analüüsitud andmed koosnesid PRIA poolt esitatud meetme 1.9 seire koondtabelis kirjeldatud ja Euroopa Komisjoni poolt püstitatud kohustuslikest väljundnäitajatest ning püsihindajate poolt kogutud väljund- ja tulemusnäitajatest. Püsihindajate poolt kogutud näitajad pärinesid toetust taotlenud ettevõtjate taotlustest ja äriplaanidest ning äriregistri andmebaasist.

Kogutud andmed on minevikulised, seega tuginetakse töös faktilistele andmetele. Täiendavat küsitlust ettevõtjate algandmete täiendamiseks ei teostatud.

Ülevaates kasutatakse järgmist grupeerimist:

- 1) esitatud ja heakskiidetud taotlused;
- 2) tootjarühma põhitegevusala ja tegevusvaldkond;
- 3) taotlejate tegevuskoha järgne maakond;
- 4) taotlusvoorud.

Käesolevas analüüsis kasutatakse järgmiseid lühendeid:

MAK – Eesti Maaelu Arengukava 2007–2013 periood;

PRIA – Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet;

Meede 1.9 – meede „Tootjarühmade loomine ja arendamine“.

2. MEETME TAOTLUSVOORUDE KOONDÜLEVAADE

2.1. Toetuse taotlemine ja määramine

Kahes taotlusvoorus kokku esitati 23 taotlust kogusummas 1 371 582 eurot (tabel 1). Heakskiidu said kõik taotlused soovitud summa ulatuses, mis näitab, et toetuse saajatel polnud probleeme tegevuste abikõlblikkuse määratlemisega.

Meetme 1.9 abikõlblike tegevuste määratlemisega ei olnud probleeme ühelgi taotlejal, sest taotluste menetlemisel ühtegi toetuse vähendamise otsust ei tehtud.

Tabel 1. Taotlemine ja heakskiitmine taotlusvoorude lõikes

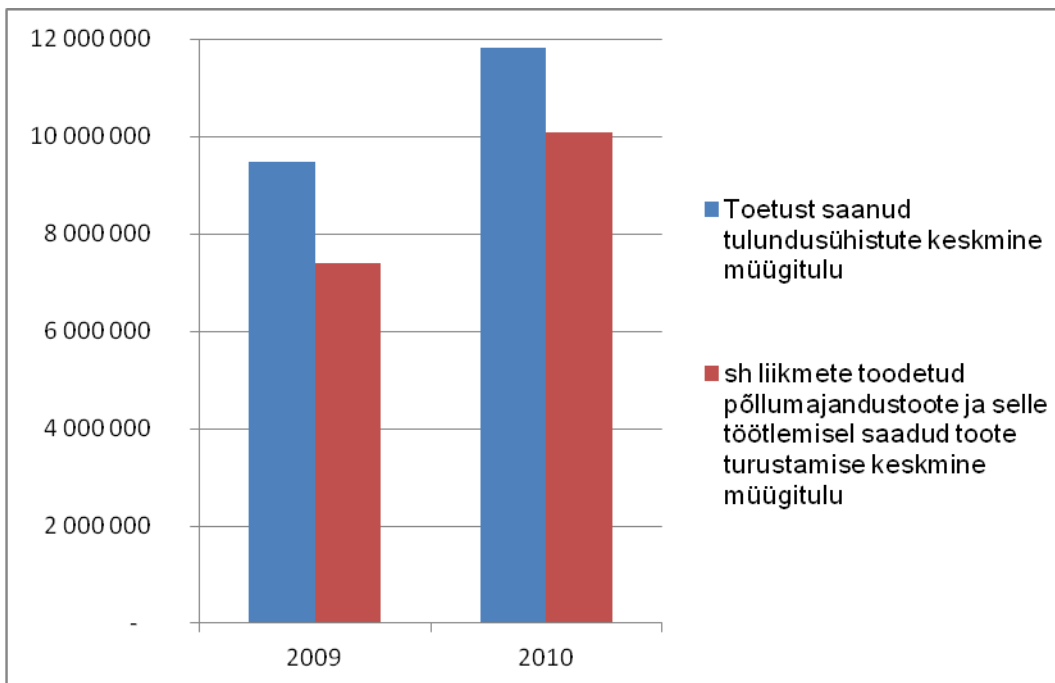
Taotlusvoor	Esitatud taotluste arv	Määratud toetuse summa, eurot	Määratud keskmine toetuse summa, eurot	Heakskiidetud taotluste arv	Toetatava investeeringu summa, eurot	Toetatava investeeringu keskmine summa, eurot
I taotlusvoor	11	622 229	56 566	11	641 612	58 328
II taotlusvoor	12	749 353	62 446	12	749 353	62 446
KOKKU	23	1 371 582	59 634	23	1 390 965	60 477

Teise taotlusvooru määratud toetuse keskmine summa oli 62 446 eurot, mis on 10% suurem esimese taotlusvooru määratud toetuse keskmisest summast (56 566 eurot). Võrreldes 2009. aastaga suurenes 2010. aastal toetust saanud tulundusühistute keskmine müügitulu 24,7% ja ka nende liikmete toodetud põllumajandustoote ja selle töötlemisel saadud toote turustamise keskmine müügitulu 36,6% (joonis 1). Müügitulu suurenemise põhjuseks oli põllumajandustoodete nõudluse suurenemine sihtturgudel. Märkimisväärselt suurenes tulundusühistu liikmetelt ostetud piima keskmine hind ja edasi müüdud piima keskmine hind. Perioodil 2009–2010 vähenes müügitulu vaid ühel toetust saanud tulundusühistul. Taotlejale antava toetuse maksimaalne suurus sõltus tootjarühma liikmete toodetud põllumajandustoote ja selle töötlemisel saadud toote müügitulust taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaastal. Neli tulundusühistut taotles teises taotlusvoorus suuremat summat kui esimeses voorus.

Tulundusühistute liikmete toodetud põllumajandustoote ja selle töötlemisel saadud toote turustamise müügitulu suurenemine 2010. aastal võrreldes 2009. aastaga võimaldas tulundusühistel taotleda suuremat toetust teises taotlusvoorus.

Maksimaalne võimalik toetuse summa esimesel ja teisel aastal alates taotleja esmakordse tootjarühmana tunnustamise kuupäevast oli 80 000 eurot. Esimeses taotlusvoorus oli toetuse maksimumsumma saajaid kuus, teises taotlusvoorus viis.

Toetust saanud tootjarühmad olid toetuse taotlemise ajaks tegutsenud keskmiselt 11,5 aastat. Vaid üks tootjarühm oli tegutsenud alla kaheksa aasta. Toodangu ekspordiga tegeles 2010 aastal seitse toetust saanud tulundusühistut, kes müüsid väljaspool Eestit keskmiselt 52% oma liikmete toodangust.

Joonis 1. Toetust saanud tulundusühistute keskmine müügitulu ja nende liikmete toodetud põllumajandustoote ja selle töötlemisel saadud toote turustamise keskmine müügitulu, eurot

2.2. Maakondlik jaotus

Tabel 2 annab ülevaate meetme 1.9 toetuse maakondlikust jagunemisest taotlejate tegevuskoha aadressi alusel. Kõige suurema summaga on tootjarühmi toetatud Tartumaal. Tartumaal on toetus määratud viiele tootjarühmale, Järvamaal kahele. Keskmine määratud toetuse summa tootjarühma kohta oli suurim Pärnumaal ja Jõgevamaal.

Tabel 2. Toetatava investeeringu summa ja määratud toetuse summa maakondade lõikes

Maakond	Toetuse saajate arv		Määratud toetuse summa, eurot		Keskmine määratud toetuse summa, eurot	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Harjumaa	1	1	9 816	20 919	9 816	20 919
Jõgevamaa	1	1	80 000	80 000	80 000	80 000
Järvamaa	2	2	129 136	148 925	80 000	74 462
Lääne-Virumaa	1	1	80 000	71 083	80 000	71 083
Pärnumaa	1	1	80 000	80 000	80 000	80 000
Tartumaa	4	5	205 418	311 506	51 355	62 301
Viljandimaa	1	1	37 858	36 919	37 858	36 919
KOKKU	11	12	622 229	749 353	56 566	62 446

Kõige rohkem oli meetme 1.9 toetusvahendeid määratud Tartumaal tegutsevatele tootjarühmadele.

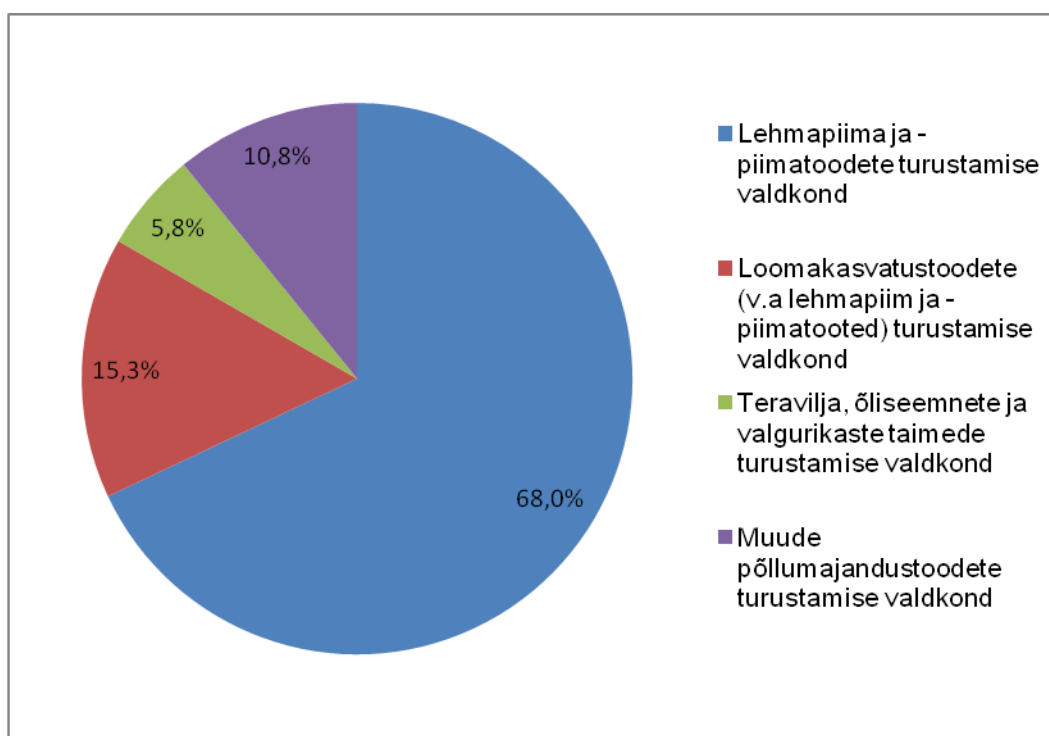
2.3. Toetuse saaja tegevusala ja projekti valdkond

Põhitegevusalaks loetakse ettevõtja taotluse esitamisele eelnenud majandusaasta tegevusala, mis äriregistri andmetele tuginedes oli ettevõtja põhitegevusalaks. Toetuse saajatest kümnel oli põhitegevusalaks hulgimüük (tabel 3). Ühe toetuse saaja põhitegevusalaks oli piimatoodete tootmine ja ühel muu puu- ja köögivilja töötlemine ja säilitamine.

Tabel 3. Toetuse saajate põhitegevusala

Toetuse saajate põhitegevusala	Toetuse saajate arv	Määratud toetuse summa, eurot
Hulgimüük	10	1 093 521
Muu puu- ja köögivilja töötlemine ja säilitamine	1	118 061
Piimatoodete tootmine	1	160 000
KOKKU	12	1 371 582

Ülevaate määratud toetuse summa jagunemisest tulundusühistute poolt arendatavate tegevusvaldkondade lõikes annab joonis 2. Jooniselt selgub, et suurim osa ehk 68% kahe esimese taotlusvooru määratud toetusest kasutatakse lehmapiima ja –piimatoodete turustamise valdkonnale arendamiseks. Muude loomakasvatustoodete turustamise arendamiseks kasutatakse 15,3% määratud toetusest. Teravilja, õliseemnete ja valgurikaste taimede turustamise arendamiseks kasutatakse 5,8%. Püsihindaja poolt läbiviidud küsitlusuuringu („Tootjarühmade toetamine maaelu arengukava raames ja selle mõju põllumajandussektori konkurentsivõime kasvule“) vastustes viitavad mitmed põllumajandustootjad vajadusele suurendada teraviljaga seotud ühistegevust.

Joonis 2. Määratud toetuse summa jagunemine tegevusvaldkondade lõikes, %

Lehmapiima ja –piimatoodete turustamise valdkonna arendamiseks sai toetust seitse tulundusühistut (tabel 4). Selles valdkonnas oli keskmine määratud toetus tootjarühma kohta suurim.

Tabel 4 Toetuse saajate ja määratud toetuse summa jagunemine tegevusvaldkondade lõikes

Tulundusühistu poolt arendatav tegevusvaldkond	Toetuse saajate arv		Taotluste arv	Määratud toetuse summa, eurot
	I voor	II voor		
Lehmapiima ja -piimatoodete turustamine	7	7	14	932 446
Loomakasvatustoodete (v.a lehmapiim ja -piimatooted) turustamine	2	2	4	210 340
Teravilja, õliseemnete ja valgurikaste taimede turustamine		1	1	80 000
Muude põllumajandustoodete turustamine	2	2	4	148 797
KOKKU	11	12	23	1 371 582

2.4. Toetuse väljamaksmine

Toetuse väljamakseid oli seisuga 31.12.2011.a tehtud 614 tuhande euro ulatuses, mis moodustab 99% esimese taotlusvooru määratud toetuse summast. Väljamakseid oli tehtud kõigile esimeses taotlusvoorus taotluse esitanud tootjarühmadele, neist kümnele oli välja makstud 100% määratud summast. Teise taotlusvooru toetuse saajatele seisuga 31.12.2011 veel väljamakseid tehtud ei olnud.

Tabelis 5 on esitatud väljamakstud toetused kululiikide lõikes. Kuludokumentide alusel oli suurim summa kasutatud juhatuse liikmete tasudeks ja töötajate töötasudeks. Nii transpordikulude kui ka toodangu turustamise arendamiseks tehtud põhivara investeeringute osatähtsus väljamakstud toetusest oli ca 16%.

Tabel 5. Väljamakstud toetuse summa kululiikide lõikes

Kululiik	Väljamakstud toetuse summa, eurot	Osatähtsus
Juhatus liikme tasu, töötaja töötasu	305 365	49,7%
Transpordikulu; sõiduki rent, kindlustus, kütus	97 885	15,9%
Investeering põhivarasse	96 595	15,7%
Kontoritarvete ja sideteenuste kulu	26 205	4,3%
Halduskulud, elekter	17 353	2,8%
Toodete reklaami, kaubamärgi väljatöötamise kulu	16 216	2,6%
Ruumi üürimise või rentimise kulu	15 094	2,5%
Tark- ja riistvara ost ning hooldus	13 867	2,3%
Koolituskulu	8 553	1,4%
Veebilehe loomise ja haldamise kulu	6 444	1,0%
Õigus- ja raamatupidamisteenuse kulu	5 355	0,9%
Lähetus- ja majutuskulu	3 589	0,6%
Kindlustuskulu	856	0,1%
Tootmiseeskirja ja tegevuskava koostamise kulu	639	0,1%
KOKKU	614 015	100,0%

Äriregistri andmetel suurenes 2010. aastal võrreldes 2009. aastaga töötajate arv vaid kolmes toetust saanud tulundusühistus. Detailsemalt analüüsiti kümne kasumiaruande skeem 1 kasutava tulundusühistu majandusnäitajaid. Nende tulundusühistute töötajate arv suurenes 5,7% (kokku lisandus kaks töötajat) ja tööjõukulud suurenesid keskmiselt 1,6%.

Tulundusühistu põhieesmärgiks peaks olema ennekõike jätkusuutlikkuse tagamine suurendades ühiselt turustamiseks ettevalmistatud ja töödeldud põllumajandustoodete läbimüüki. Seega tuleks senisest enam tähelepanu pöörata toetusraha kasutamisele teenuste ja töötlemisvõimaluste arendamisel. Eelkõige tuleks tagada toodangu ühtne kvaliteet ja teostada vajalikud investeeringud. Paraku on meetme 1.9 toetusraha liiga väike tõsiste põhivarainvesteeringute tegemiseks ja selleks tuleb kasutada teisi meetmeid.

3. MEETME SIHTTASEMETE TÄITMINE

Meetmega 1.9 on seatud eesmärgiks toetada 45 tootjarühma. Toetatud tootjarühmade arvu sihttasemest on täidetud 27%. Toetatud tootjarühmade arvu soovitud sihttaseme täidetavust saab objektiivsemalt hinnata käesoleval aastal toimuva tootjarühmade tunnustamise järgselt. Kui ilmneb, et tunnustamist ei taotle piisav arv tootjarühmi, tuleks püsihindaja arvates leevendada tootjarühma liikmele esitatavaid nõudeid. Vajadusel tuleks leevendada ka tunnustatavale tootjarühmale esitatavaid nõudeid, kusjuures tunnustust taotlev tootjarühm peab ühendama vähemalt viit liiget.

Meetmest 1.9 toetust saanud tulundusühistute 2010. aasta müügitulu kokku oli 150 mln eurot. Toetust saavate tootjarühmade käibe sihttase on seega rohkem kui kolmekordselt täidetud. Kuna planeeritud sihttase on ebareaalselt väike, soovitame selle muutmist uute tootjarühmade tunnustamise järgselt.

Toetust saanud tulundusühistute liikmete arv vähenes 2010. aasta jooksul 2,7%. Liikmete arv vähenes viiel ja suurenes kolmel tulundusühistul. Liikmete arvu vähenemise põhjustena toodi välja järgmist:

- liikme soovimatus müüa oma toodangut tulundusühistu vahendusel,
- raskused ühishuvide leidmisel olukorras, kus erinevus liikmete toodangumahtudes on väga suur.

Turule sisenevate põllumajandustootjate sihttaseme täitmise kindlustamiseks tuleb motiveerida tootjarühmi oma liikmeskonda kaasama elatustalunikke (ettevõtjaid müügituluga alla 18 tuhande euro). Turule sisenevate põllumajandustootjate sihtasemeks seatud arvu täitumist on põhjalikumalt analüüsitud dokumendis „Tootjarühmade toetamine maaelu arengukava raames ja selle mõju põllumajandussektori konkurentsivõime kasvule“.

KOKKUVÕTE

Meetme 1.9 kahes taotlusvoorus kokku esitati 23 taotlust kogusummas 1 371 582 eurot. Heakskiidu said kõik taotlused esitatud kogusumma ulatuses. Taotluste menetlemisel ühtegi toetuse vähendamise otsust ei tehtud, mis näitab, et ühelgi taotlejal abikõlblike tegevuste määramisega probleeme ei olnud.

Teise taotlusvooru keskmine määratud toetuse summa oli 62 446 eurot, mis on 10% suurem esimese taotlusvooru keskmisest määratud toetuse summast (56 566 eurot). Tulundusühistute liikmete toodetud põllumajandustoote ja selle töötlemisel saadud toote turustamise müügitulu suurenemine 2010. aastal võrreldes 2009. aastaga võimaldas tootjarühmadel taotleda suuremat toetust teises taotlusvoorus. Toodangu ekspordiga tegeles 2010 aastal seitse toetust saanud tulundusühistut, kes müüsid väljaspool Eestit keskmiselt 52% oma liikmete toodangust.

Kõige rohkem oli meetme 1.9 toetusvahendeid määratud Tartumaal tegutsevatele tootjarühmadele. Keskmine määratud toetuse summa tootjarühma kohta oli suurim Pärnumaal ja Jõgevamaal.

Kümne toetuse saaja põhitegevusalaks oli hulgimüük. Ühe toetuse saajaga olid esindatud järgmised tegevusalad: piimatoodete tootmine ning muu puu- ja köögivilja töötlemine ja säilitamine. Suurim osa ehk 68% kahe esimese taotlusvooru määratud toetuse summast kasutatakse lehmapiima ja –piimatoodete turustamise valdkonna arendamiseks.

Toetuse väljamakseid oli seisuga 31.12.2012 tehtud 614 tuhande euro ulatuses, mis moodustab 99% esimese taotlusvooru määratud toetuse summast. Väljamakseid oli tehtud kõigile esimeses taotlusvoorus taotluse esitanud tootjarühmadele, neist kümnele oli välja makstud 100% määratud summast. Tootjarühma loomise ja arendamise eesmärgil oli suurim osa ehk keskmiselt 50% väljamakstud toetuse summast kasutatud juhatuse liikmete tasudeks ja töötajate töötasudeks.

Meetme senine rakendamine on olnud eesmärgipärane.